

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Слободяна Назарія Васильовича
«Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
зі спеціальності 035 Філологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Важливим чинником у досягненні та розумінні власної національної самобутності є ідентифікація себе в порівнянні з іншими. Вагому роль у цьому процесі відіграє бінарна опозиція «свій – чужий», яка найвиразніше відображається в усній народній словесності. Фольклор слугує засобом гармонізації міжособистісних стосунків у масштабах певної групи, соціуму, а також є чутливим інструментом для розуміння життя народу в контексті міжнаціональних відносин, що сприяє утворенню фольклорних стереотипів, які визначаються використанням сталих відтворюваних структур і системи семантичних універсалій. Фольклор про Німеччину та її етнос є невід'ємною частиною української усної народної творчості, яка розвивалася у контексті суспільно-політичних подій, була реакцією народу на актуальні проблеми часу. Цей пласт нашого фольклору ставав особливо значущим у період політичних та соціальних потрясінь, зокрема Першої і Другої світових воєн, хвиль еміграції та заробітчанства. З початком російсько-української війни понад мільйон українців, які були змушені покинути рідні домівки, знайшли прихисток у Німеччині, що спричинило появу значної кількості нових стереотипів та упереджень щодо німців і Німеччини. Відтак постали оповідні прозові тексти – усні автобіографічні наративи, які ще не були об'єктом фольклористичного дослідження.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету й кафедри. Дисертаційна робота Н. В. Слободяна «Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців» виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання «Національні моделі української та зарубіжної літератури» (номер державної реєстрації 0118U003136). Тему дисертації «Рецепція Німеччини і німців в українському фольклорі кінця XIX – початку XXI століття» затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 22 грудня 2020 року). У новій редакції – «Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців» (протокол № 9 від 23 січня 2024 року).

Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науково обґрунтованим дослідженням. Наукові результати студіювання належать особисто авторові. Здобувач здійснив теоретичний аналіз наукових джерел відповідно до теми дослідження, зібрав польовий матеріал (161 наративне структуроване інтерв'ю), провів аналіз та узагальнення отриманих результатів, сформулював висновки.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень. Теоретичні положення дисертаційної роботи обґрунтовано внаслідок осмислення значної джерельної бази. Матеріал подано логічно та послідовно, виконано поставлені завдання. Достовірність отриманих результатів підтверджено використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше в українській фольклористиці зроблено спробу системного осмислення національної специфіки образу Німеччини та німців у її переломленні через оптику жанру усного автобіографічного наративу; введено в науковий обіг матеріали, зібрані методом структурованого наративного інтерв'ю, які відображають уявлення українців про Німеччину та її народ;

схарактеризовано масив зібраної народної прози про пережиті події в межах української усної оповідної традиції; виявлено структурно-семантичні особливості та розкрито образно-символічну парадигму аналізованих текстів усної народної словесності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що результати і висновки дисертаційної роботи можуть використати викладачі та студенти закладів вищої освіти у процесі вивчення теорії та поетики українського фольклору, оскільки це своєрідна систематизована програма розв'язання конкретної проблеми – образ чужого / іншого на прикладі Німеччини та німців і її художньо-функціональне навантаження в системі жанрів усної народної творчості загалом. Здобуті результати можуть прислужитися в подальших фольклористичних дослідженнях, при написанні монографічних праць відповідної проблематики, окремих розділів підручників і посібників із фольклору.

Ця дисертаційна робота може зацікавити фахівців із германської філології, оскільки пояснює сприйняття українцями Німеччини, німецької мови тощо. Дисертація буде корисною також для дослідників у галузі культурної антропології, соціології, психології, усної історії, адже охоплює широке коло проблем, пов'язаних із колом інтересів різних гуманітарних та історико-соціальних дисциплін.

Повнота опублікованих результатів дисертації та особистий внесок здобувача висвітлені у статтях, виконаних за темою дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи із проблеми дослідження висвітлено в 11 публікаціях, серед яких 3 – статті в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, 3 – статті в періодичному виданні України, 5 – тез у збірниках матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференцій.

Публікації належним чином висвітлюють основні положення поданої до захисту дисертаційної роботи. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць

цілком відповідають вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Список опублікованих праць за темою дисертації
Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати
дисертації

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Слободян, Н. (2022a). Структурні та семантичні особливості оповідей про Німеччину та німців (на матеріалі наративних інтерв'ю). *Народознавчі зошити*. № 2 (164). DOI <https://doi.org/10.15407/nz2022.02.391>
2. Слободян, Н. (2022b). Образ «Чужого» в усних наративах про Німеччину. *Мова. Література. Фольклор*. № 2. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2022-2-15>
3. Слободян, Н. (2023). Мотив «далекої землі» в усних оповідях українських емігрантів про Німеччину. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 30. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.57>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Slobodian, N. (2021a). Besonderheiten des Sammelns von Volksmaterial über Deutschland und Deutschen in der Zeit des Ersten und Zweiten Weltkriegs. *Studia methodologica*, ISSN 2304-1222, No. 52. URL: <https://www.studiamethodologica.com/index.php/journal/article/view/80/69>
2. Слободян, Н. (2021b). Зміни у методиці збору фольклорного матеріалу про німців та Німеччину в часовій проекції. Категорія «зміни» у соціальних і гуманітарних дослідженнях: матеріали V Міжнародного Тернопільського методологічного колоквиуму, 26-27 березня 2021 року. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19498>
3. Slobodian, N. (2022a). Mündliche Erzählungen der Ostarbeiter: plotschaffende Elemente und semantische Struktur. *Studia methodologica*, ISSN

<https://studiamethodologica.com/index.php/journal/article/view/92/83>

4. Слободян, Н. (2022b). Образ «Чужого» в сучасному українському фольклорі (на основі матеріалів про Німеччину). Матеріали II Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко. Харків – Шумен : ХНПУ; ХІФТ. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/27321>

5. Слободян, Н. (2022c). Німецька земля для українця у фольклорній традиції: сфера цінностей чи інтересів? Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 травня 2022 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім.В.Гнатюка. URL:

<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25853/1/Slobodian.pdf>

6. Slobodian, N. (2023a). Mündliche Erzählungen über „ferne Länder“: Handlungsmotive und ihre Fortführung in Erzählungen über Deutschland. *Studia Methodologica*. Тернопіль ; Кельце : Гельветика. Вип. 56. URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/sm/article/view/91/87>

7. Слободян, Н. (2023b). Мотив райського саду в усних наративах про Німеччину. Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (28 квітня 2023 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/28953>

8. Slobodian, N. (2023c). Folkloristische Motive in Mündlichen Erzählungen über „Ferne Länder“. *Германістика в транскультурній перспективі = Germanistik in transkultureller Perspektive* : Матеріали XXX Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціація українських германістів (29-30 вересня 2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації були представлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та колоквиумах: V Міжнародний методологічний колоквиум на тему «Категорія «змін» у соціальних та гуманітарних дослідженнях»

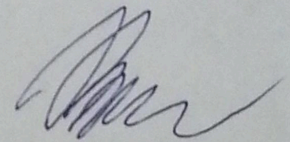
(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 26-27 березня 2021 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Ціннісні орієнтири у сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 13-14 травня 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Володимир Гнатюк в європейському науковому просторі (до 150-річчя від дня народження видатного вченого)» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 11-12 травня 2021 р.); Міжнародна конференція: XV Świętokrzyskie Colloquium – «The Peculiarity of Man: Człowiek między Bogiem, zwierzęciem a komputerem» (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Кельце, 22 – 29 серпня 2021 р.); Міжнародна наукова конференція «Національно-визвольна боротьба українців середини ХХ ст. в усноісторичній та фольклорній візіях» (Інститут народознавства НАН України, Львів, 13-14 жовтня 2021 р.); Міжнародний семінар в рамках проєкту «Школа відкритого розуму» (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Кельце, 12 січня 2022 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 13-14 травня 2022 р.); II Міжнародна славістична конференція, присвячена пам'яті святих Кирила і Мефодія (Київ – Софія – Харків – Шумен, 18 травня 2022 р.); Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю «Українська філологія в контексті розвитку європейської наукової думки» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 10-11 листопада 2022 р.); Міжнародна наукова конференція «Наративи війни у фольклорних, літературних та медійних текстах» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 27 квітня 2023 р.); V Міжнародна науково-практична конференція «Франкофонія в умовах глобалізації світу» (Тернопільський національний

педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 28 квітня 2023 р.); 30-та ювілейна конференція Асоціація українських германістів (АУГ) «Германістика в транскультурній перспективі» (Львівський національний університет імені Івана Франка, 29-30 вересня 2023 р.).

Відповідність чинним вимогам до оформлення дисертації.
Дисертаційна робота Слободяна Назарія Васильовича «Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія, відповідає вимогам, зазначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами, а також вимогам, викладеним у «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами. Дисертація Слободяна Назарія Васильовича «Рецепція Німеччини в усних автобіографічних наративах українців» рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання:

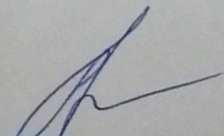
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української фольклористики
імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Василь ІВАШКІВ

В. о. завідувача

кафедри української та зарубіжної
літератур і методик їх навчання
кандидат філологічних наук,
доктор педагогічних наук, професор

Наталія ГРИЦАК

